

12. Мейер Д. И. О юридических вымыслах и предположениях, о скрытых и притворных действиях. – Казань, 1859. – 320 с.

13. Пашкевич П. Ф. Объективная истина в уголовном судопроизводстве. – М.: Наука, 1961. – 231 с.

14. Строгович М. С. Учение о материальной истине в уголовном процессе. – М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1947. – 380 с.

15. Штунин Я. Л. Предмет доказывания в советском гражданском процессе. – М., 1963. – С. 86.

16. Щекин Д. М. Юридические презумпции в налоговом праве. – М.: МЗ-Пресс, 2002. – 160 с.

17. Ferrini C. Studi vari di diritto romano e moderno (sulle obbligazioni, sul negozio giuridico, sulle presunzioni) // Opere di Contardo Ferrini. – Milano: Ulrico Hoepli, 1929. – Vol. III. – P. 242–475. [Электронный ресурс]. – <http://www.yurclub.ru/docs/pravo/0903/15.html>

18. Voci P. Istituzioni di diritto romano. – Milano: A. Giuffre` editore, 1996. – P. 117–167. [Электронный ресурс]. – <http://www.yurclub.ru/docs/pravo/0903/15.html>

19. Donatuti Q. Studi di diritto romano. – Milano: Dott. A. Giuffre` editore, 1976. – Vol. I. – P. 421–519: [Электронный ресурс]. – <http://www.yurclub.ru/docs/pravo/0903/15.html>

«Чайлд-фрі» – новітня загроза зниження народжуваності

Антон ШАПОВАЛ,
аспірант Інституту соціології,
психології та управління
Національного педагогічного
університету імені М. П. Драгоманова

Демографічна сфера завжди є об'єктом пильної уваги політиків та громадськості у будь-якій державі, адже населення та рівень його розвитку – це визначальна ознака суспільства, основа могутності країни.

Сьогодні можна казати, що українська нація поступово втрачає своє майбутнє. Україна тривалий час переживає глибоку демографічну кризу, ознаками якої є переважання смертності над народжуваністю, скорочення тривалості життя (особливо чоловіків) порівняно з більшістю розвинених країн світу, висока захворюваність населення, до того ж у всіх вікових групах. Водночас зростає відсоток безпліддя і в жінок, і в чоловіків, залишаються високими показники смертності немовлят. Усе це призводить до неухильного скорочення населення України.

Серед основних демографічних показників – рівень народжуваності, який зумовлює відтворення людської популяції. Тому розв'язання проблеми його зниження є нагальним для всіх держав світу, демографічна політика котрих у цій сфері має ґрунтуватися на виважених наукових висновках.

Методологічну основу роботи становить сукупність принципів, загальнонаукових і спеціально-галузевих методів пізнання дійсності. У дослідженні використано метод аналізу та синтезу, а також методи системного аналізу та соціологічного дослідження.

Аналіз демографічної кризи як науково-практичної проблеми здійснювався багатьма відомими росій-

ськими та українськими вченими, зокрема, О. Бугуцьким, Ю. Красновим, Г. Крючковим, В. Штенком, Я. Волинцем, Е. Лібановою, Ф. Іллюком, В. Ждановим, Н. Дубницькою, Т. П'ятницькою, В. Юнаком, Л. Щербиною, Е. Білецьким та іншими. Однак новітня течія «чайлд-фрі» ще мало вивчена і потребує досконалого наукового дослідження.

Несприятлива демографічна ситуація в Україні і насамперед різке зменшення народжуваності пов'язані із загостренням проблем функціонування сімей як осередків відтворення населення, зниженням їхнього демографічного потенціалу. На народжуваність впливає багато так званих непрямих детермінант: соціальні,

економічні, культурні й екологічні чинники. На її динаміку впливають також інші чинники. Найбільше значення серед них в Україні мають соціально-економічні, дія яких на дітородну активність опосередковується світоглядними й аксіологічними феноменами (нормами, традиціями тощо). Найнегативнішою демографічною тенденцією у країні в період суспільно-економічних трансформацій стала відсутність економічного забезпечення відтворення населення.

Протягом тривалого часу зменшення народжуваності в Україні характеризується як критичне. Її рівень забезпечує лише половину необхідного для простого відтворення населення, тобто для заміни покоління батьків тією ж чисельністю покоління дітей. Україна перетнула межу зниження народжуваності, за якою відбувається необоротна руйнація демографічного потенціалу, що призвело до втрати нею сприятливих перспектив із відновлення 50-мільйонної чисельності населення. Таке зниження до рівня, що не забезпечує навіть простого відтворення покоління батьків, сталося протягом повоєнного часу в усіх країнах Європи.

Причиною зменшення дітородження треба вважати не лише соціально-економічні чинники, а й появу нової, досить популярної ідеології «чайлд-фрі» – суспільства, вільного від дітей. Соціологи констатують, що ця хвиля докотилася й до України.

Прибічники ідеології «чайлд-фрі» не вважають себе ні «аномалією», ні «відхиленням», а лише закономірною частиною сучасного суспільства. Підвищений інтерес до «чайлд-фрі» багато в чому спровокований серйозними суспільними змінами, які вже спостерігаються в Україні.

Термін «чайлд-фрі» (від англ. *childfree* – вільний від дітей) виник на противагу слову «*childless*» – бездітний, що означає людину, яка з певних причин не може, але бажає мати дітей. Історія появи слова до кінця не відома. Можливо, воно з'явилося в 1970-х роках у США за існування там Національної організації для небатьків. За інформацією електронних ресурсів, присвячених «чайлд-фрі», популярності слово набуло в 1990-х роках, коли у штаті Каліфорнія шкільна вчителька Леслі Лафайет створила громадську мережу *ChildFree Network (CFN)*, що вже невдовзі налічувала 33 відділення з 5 тисячами учасниками по всій країні. Значно пізніше, 2004-го, спільнота «чайлд-фрі» з'являється в Росії, створивши у всесвітньому «Живому журналі» сторінку своєї мережевої спільноти, таке собі віртуальне суспільство «чайлд-фрі».

В англійській мові слово «*childfree*» стало частиною буденної мови, в якій його часто скорочують до аббревіатури *CF*. За відсутності належного відповідника в російській мові, що означав би людей, які свідомо відмовилися від дітородження, було запозичено англійський термін. Утім, водночас із ним використовують словосполучення «добровільно бездітні» або «свідомо бездітні».

Люди, які свідомо відмовилися від народження дітей, були завжди. З розвитком суспільства їх кількість збільшилася, тому що розширення прав людини і, зокрема, прав жінок дало можливість відмовитися від моделі сім'ї, в якій функція дружини зводилася до народження й виховання дітей, хатньої роботи, що традиційно складалася. Крім того, робити такий вибір дала змогу поява і широке використання проти-заплідних засобів.

Однак тут не йдеться про людей, які відкладають народження дітей на пізніший термін або не мають твердої позиції з цього питання. Це свідоме небажання будь-коли мати дітей. Добровільна бездітність може ґрунтуватися лише на особистому переконанні. Ця обставина відтворює принципове небажання народжувати й виховувати дітей тих, хто має таку можливість. Такі особи заявляють, що понад усе цінують свободу, і наполягають на тому, що й без дітей можна прожити щасливе, гармонійне, насичене подіями життя. До речі, прибічники «чайлд-фрі» необов'язково є байдужими до дітей, але свідомо відмовляються мати

власних. Нагадаємо, що до цієї категорії не належать бездітні особи, для яких діти є бажаними, але з різних причин вони не можуть їх народити.

Отже, мотивація «чайлд-фрі» є, зокрема, такою [1].

Комфорт і можливість розвитку:

- бажання мати більше вільного часу для дозвілля, хобі, друзів, роботи за сумісництвом;
- бажання зменшити фінансову відповідальність;
- страх перед тим, що батьківство як необоротний крок може їм не сподобатися;
- спонтанність (здатність змінювати роботу й місце проживання за короткий термін);
- бажання зберегти рівень емоційної і фізичної близькості з партнером, що є несумісним із появою дитини;
- небажання перебудувати оселю відповідно до потреб дитини й норм безпеки;
- усвідомлення того, що народження дитини зашкодить кар'єрному зростанню;
- небажання втрачати час, сили й свободу.

Відсутність потреби в дітях:

- відсутність біологічного потягу до батьківства;
- презирство до маленьких дітей;
- загальна неприязнь до дитячої поведінки;
- острах і відроза до фізичних умов вагітності, до-свіду пологів і післяродового періоду (наприклад, через втрату зовнішньої привабливості);
- спогади про травмоване або бідне дитинство;
- спогади про образи або відсутність опіки з боку батьків.

Безпека батьків і дитини:

- медичні передумови для важкої вагітності (наприклад, цукровий діабет, онкологічна група ризику) або народження хворого (наприклад, депресія в декількох поколіннях);
- відсутність або недоступність якісних дитячих закладів.

Віра, що приносить людей у цей світ аморально:

- неможливість запитати згоди в майбутніх дітей;
- світ повен страждань, і не можна гарантувати, що ця людина проживе гарне життя;
- кожний народжений має померти;
- перенаселеність, екологічні проблеми;
- нездатність бути відповідальним і терплячим батьком/матір'ю.

Підґрунтям усього цього, як бачимо, є егоїзм і страх перед відповідальністю.

На жаль, ця ідеологія безперешкодно поширюється в європейських країнах. Ситуація в наших сусідів-росіян із кількістю «антибатьків» невтішна: за даними тамтешніх соціологів, кожна десята бездітна пара в Росії відмовляється від дітей не тому, що безплідна, а тому, що сама так вирішила. Аналіз свідчить, що в російському співтоваристві «чайлд-фрі» серед зареєстрованих є чимало українців, переважно жінки. Полічити українських «чайлд-фрі» не береться ніхто. Адже вони не влаштовують вуличних акцій, не об'єднуються в спілки і не заявляють відкрито про свою позицію. Про наявність цього руху в Україні опосередковано можуть свідчити результати соціально-демографічного дослідження «Шлюб, сім'я і дітородні орієнтації населення в Україні», проведеного у квітні 2008-го. Так, згідно з результатами опитування, 1,2 відсотка респондентів вважають, що ідеальною є сім'я без дітей. Проте більшість із них головною перешкодою для народження дитини все-таки вказали матеріальні труднощі, і лише незначна частина – «бажання зосередитися на власних інтересах» і «бажання мати більше вільного часу». Втім, якщо звернутися до аналогічного дослідження, проведеного в 1969 році відділом демографії НДІ Центрального статистичного управління РСР під керівництвом Л. Дарського для всіх союзних республік, у тому числі й Української РСР, то з'ясовується, що і 40 років тому в Україні були такі, хто відкрито висловлювався про ідеальну сім'ю як сім'ю без жодної дитини.

10/2011
(295)

Засновник –
Верховна Рада України

Головний редактор
Світлана ПИСАРЕНКО

Редакційна колегія:

Віктор КОРНІЮК, Лариса СЕВЕРЕНЧУК,
Юрій АРТЕМЕНКО, Олександр БАНДУРКА,
Іван БОКИЙ, Степан ГАВРИШ, Віктор ГРАБ,
Юлій ЮФФЕ, Віктор КИРИЛЛОВ,
Олександр КОПИЛЕНКО, Анатолій МАТВІЄНКО,
Павло МАТВІЄНКО, Анатолій МАЦЮК,
Микола МЕЛЬНИК, Борис ОЛІЙНИК,
Сергій ПРАВДЕНКО, Анатолій СЕЛІВАНОВ,
Лесь (Леонід) ТАНОК, Віктор ТАРАН (Терен)

Головний редактор

Світлана ПИСАРЕНКО – 235-81-55

Приймальня – 235-79-58

Заступник головного редактора – завідувач
відділу з висвітлення питань місцевого
самоврядування та регіональної політики
Віктор КОРНІЮК – 272-46-30

Відповідальний секретар

Лариса СЕВЕРЕНЧУК – 235-79-53

Головний бухгалтер **Ірина КИСІЛЬ** – 235-79-58

Заступник головного редактора –
завідувач відділу з висвітлення питань
парламентської діяльності:

Ігор СКРУТЕНЬ – 235-81-56,

Микола БІЛОКОПИТОВ – 234-67-78,

Олексій СИЩУК – 235-79-52,

Ліна КЛЕПАЧ,

Юлія ЦИРФА – 234-67-78

Відділ соціально-економічної політики
та правового забезпечення:

Юрій ПОТАШНИЙ – 235-81-56,

Юлія САВЧИНА – 235-79-60,

Світлана ФІЛОНЕНКО – 234-67-78

Відділ гуманітарної політики:

Завідувач **Ольга КЛЕЙМЕНОВА** – 235-79-52,

Лучія ПУЗИКОВА, **Лариса МАРЧУК**,

Євген ТИЩУК

Літературні редактори: **Олена ЧОПОВСЬКА**,

Валентина НЕСЛУЖЕНКО – 235-79-60,

Наталка СЕМІВОЛОС – 235-79-53

Реклама та передплата:

Віра ПРАВИНА – 272-46-23,

Сергій ДУБРОВІН – 234-68-30

Дизайн – **Ольга ПРОКОПЧУК** – 235-81-56

Верстка – **Наталія КОВАЛЕНКО** – 235-81-56,

Наталія РЕПЕЦЬКА – 235-79-60

Підтримка сайту –

Євген СИНЕЛЬНИКОВ – 235-81-56,

04053, Київ-53,

пров. Несторівський, 4

E-mail: mail@viche.info

E-mail: viche@rada.gov.ua

www.viche.info

Підготовку та випуск у світ журналу «Віче»
за дорученням засновника здійснює редакція.
© Віче, 2011.

Свідчення про державну реєстрацію друкованого
засобу масової інформації КВ № 570
від 05.04.1994.

Редакція не завжди поділяє позицію авторів.

І залишає за собою право на редагування,
опублікування наданих авторами творів та сплату
авторського гонорару. Рукописи не рецензуються
і не повертаються.

При передруку посилання на «Віче» обов'язкове.

Відповідальність за зміст і достовірність
реklamних оголошень несуть рекламодавці.

R – матеріали, які друкуються на правах реклами

Підписано до друку 16.05.2011.

Формат 60x84/8.

Папір офсетний.

Друк офсетний.

Ум.-друк. арк. 2,3.

Зам. № . Тираж 2000 прим.

Ціна договірна.

Набрано і зверстано на комп'ютерному

комплексі редакції журналу «Віче».

Надруковано з готового оригінал-макета

у ТОВ «Видавничо-поліграфічний центр

«ЛІТОПИС-ХХ», 03151, Київ-151,

Повітрофлотський проспект, 56.

Свідчення державного реєстру видавців

ДК № 1147 від 11.12.2002.

Журнал «Віче» читають у Верховній Раді та її ко-
мітетах, адміністрації Президента України, Кабі-
неті Міністрів України, Держкомтелерадіо. Він
також надходить до бібліотек Конгресу США та
Ради Європи, до Книжкової палати України,
Національної бібліотеки України імені В. І. Вер-
надського, Національної парламентської, Держ-
авної науково-технічної, Державної бібліоте-
ки для юнацтва, Державної науково-педагогіч-
ної, Центральної імені М. Островського.

Передплатний індекс – 74254.

Кандидат психологічних наук
Світлана Гуцол не вважає, що в не-
бажанні мати дитину матеріальні
проблеми є вирішальними, адже
нині навіть у найрозвиненіших
країнах світу спостерігається зни-
ження народжуваності, хоча там
рівень матеріального добробуту в
сім'ях істотно вищий. За результа-
тами дослідження Національного
центру статистики охорони здо-
ров'я США частина американських
жінок дітородного віку, які визна-
чають себе як «добровільно
бездітні», швидко збільшується: в
1982 р. – 2,4% , в 1990 р. – 4,3% , в
1995 р. – 6,6% [1].

Між американськими й російсь-
кими (а з ними й українськими і
навіть деякими білоруськими)
«чайлд-фрі» є одна істотна від-
мінність: вітчизняні «добровільно
бездітні» категорично і не раз заяв-
ляли, що вони не рух, не ор-
ганізація, не політичний проект. У
них немає жодного бажання брати
участь у вуличних акціях, розклею-
вати або малювати на парканах
свою агітацію й символіку, якої вони
теж не мають. І головна причина
існування співтовариства наших
«свідомо бездітних» така: у середо-
вищі (нехай і віртуальному) одно-
думців вони можуть обмінюватися
практичними порадами (наприк-
лад, про методи надійної контра-
цепції), але головне – вільно наріка-
ти на постійну дискримінацію і пси-
хологічний тиск суспільства.

Крім того, спостереження за-
свідчили, що «чайлд-фрі»-пари є
освіченішими, реалізували себе як
професіонали й керівники, пере-
важно живуть у містах, менш
релігійні та майже не схильні до
дотримання традиційних гендер-
них ролей і звичаїв [2]. Девід Фут з
Університету в Торонто дійшов вис-
новку, що рівень освіти жінки біль-
шою мірою зумовлює фертильність
(репродуктивну здатність): що ви-
щий рівень освіти, то менша
вірогідність мати дітей [1]. Багато
дослідників зазначали, що пред-
ставникам «чайлд-фрі» більшою
мірою властивий егоїзм та інди-
відуалізм [2]. Під час статистичних
досліджень з'ясовано такі найпо-
ширеніші причини бути
«чайлд-фрі»: небажання жертвувати
особистим простором і часом за-
ради дитини, відсутність перекон-
ливої причини мати дітей, відраза
до дітей, задоволеність наявністю

домашніх тварин і спостереженням
за дітьми родичів або друзів.

Отже, як бачимо, в усьому світі
спостерігається криза інституту
сім'ї, яка не завжди залежить від
рівня розвитку економіки. Це вже
переважно психологічна пробле-
ма. Психологи запевняють, що іде-
ологія «чайлд-фрі» насправді має
глибші мотиви і не обмежується
лише егоїзмом, як може здаватися
«нормальним» членам суспільства.
Як правило, рішення не мати дітей
формується внаслідок якоїсь пси-
хологічної травми, завданої особі
в дитинстві чи зрілому віці, або че-
рез фізіологічну проблему. Вели-
чезний відсоток серед «чайлд-фрі»
– це жінки, які насправді не можуть
мати дітей з певних фізіологічних
причин. В Україні, на жаль, таких
дуже багато. У цих жінок спрацьо-
вує захисний механізм: вони не хо-
чуть визнавати справжні чинники й
починають казати, що діти їм уза-
галі не потрібні. І якщо такі жінки
потрапляють у товариство, де
поділяють схожі ідеї, для них це
стає неабиякою підтримкою: з'яв-
ляється «грандіозна» ідея про те,
як добре жити без дітей». На щас-
тя, Україні ще далеко до рівня по-
пулярності «чайлд-фрі» у західних
країнах. Там прибічники «без-
дітного» існування вже давно пе-
ретворилися на потужну опо-
зиційну силу і вимагають дотри-
мання своїх прав. А уряди різних
країн тим часом збільшують розмір
матеріального утримання для ма-
терів, щоб ті не приєднувалися до
«чайлд-фрі».

Ця, поки що новітня для нашої
держави, ідея може набувати по-
пулярності, якщо й надалі спос-
терігатиметься послаблення родин-
них цінностей у нашому суспільстві,
а престиж жінки як матері залиша-
тиметься низьким. Зважаючи на
схильність українських людей до
наслідування західних новацій,
кількість свідомо бездітних по-
стійно зростає, що може впли-
нути на нову хвилю зменшення на-
роджуваності.

Джерела

1. Форум childfree (child free).
Україна «чайлд-фри». – [http://
childfree.com.ua/childfree/](http://childfree.com.ua/childfree/)

2. Форум русскоговорящих
«чайлд-фри». – [http://www.lady-
boss.com.ua/family/childfree/](http://www.lady-
boss.com.ua/family/childfree/)

